

ZATRUDNIENIE FUNKCJONARIUSZY PUBLICZNYCH NA PODSTAWIE STOSUNKU SŁUŻBOWEGO

REDAKCJA NAUKOWA

Krzysztof W. Baran
Jarosław Dobkowski
Wioletta Witoszko

ZATRUDNIENIE FUNKCJONARIUSZY PUBLICZNYCH NA PODSTAWIE STOSUNKU SŁUŻBOWEGO

REDAKCJA NAUKOWA

Krzysztof W. Baran
Jarosław Dobkowski
Wioletta Witoszko

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 stycznia 2024 r.

Recenzent

Dr hab. Marzena Szabłowska-Juckiewicz, profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

Beata Wawrzyńczak-Jędryka

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przystępujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2024

ISBN 978-83-8358-202-3

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. +48 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

O Autorach	5
Wykaz skrótów	21
Wstęp	27
Rozdział I	
Charakter prawny stosunku służbowego (<i>Jarosław Dobkowski</i>)	29
1. Istota stosunku służbowego	29
2. Pojęcie i swoistość stosunku służbowego	32
3. Stosunki służbowe a pojęcia pokrewne	35
4. Konstytutywne elementy stosunku służbowego	39
5. Cechy charakterystyczne stosunku służbowego	42
Rozdział II	
Funkcje prawa zatrudnienia administracyjnoprawnego (<i>Mirosław Wincenciak</i>)	43
1. Uwagi wprowadzające	43
2. Funkcja służebna	45
3. Funkcja ochronna	46
4. Funkcja organizatorska	47
5. Funkcja dyscyplinująca	48
Rozdział III	
Strony stosunku służbowego (<i>Małgorzata Grześków</i>)	50
1. Uwagi ogólne	50
2. Podmiot zatrudniający	51
3. Podmioty zatrudnione	60
3.1. Kierownicy służb	61
3.2. Funkcjonariusze i żołnierze zawodowi	62
Rozdział IV	
Nawiązanie stosunku służbowego (<i>Mariusz Lekston</i>)	65
1. Uwagi wstępne	65

2. Zasady naboru do służby	66
3. Rygory selekcyjne w stosunku służbowym	70
3.1. Uwagi wstępne	70
3.2. Rygory o charakterze formalnym	70
3.3. Badania psychologiczne i testy sprawnościowe	71
3.4. Stan zdrowia kandydata do służby	72
3.5. Standard osobowościowo-moralny kandydata do służby	73
4. Postępowanie w sprawie przyjęcia do służby	74
4.1. Uwagi ogólne	74
4.2. Zakres czynności podejmowanych w postępowaniu w sprawie przyjęcia do służby	75
5. Podstawa zatrudnienia w stosunku służbowym	81
5.1. Uwagi wstępne	81
5.2. Mianowanie w stosunku służbowym	81
5.3. Mianowanie a rodzaj służby	85
6. Ślubowanie lub przysięga jako element warunkujący podjęcie służby	87
7. Okres próbny w stosunku służbowym	89
8. Specyfika zatrudnienia kierowników służb	90

Rozdział V

Przekształcenie stosunku służbowego (Jakub Rumian)	93
1. Istota przekształcenia stosunku służbowego	93
2. Czynności przekształcające stosunek służbowy	93
3. Podstawy przekształcenia stosunku służbowego	95
3.1. Przekształcenie stosunku służbowego na podstawie uznania przełożonego ...	96
3.2. Przekształcenie stosunku służbowego warunkowane przesłanką normatywną	97
3.3. Przekształcenie stosunku służbowego warunkowane współdziałaniem stron	99
4. Rodzaje przekształcenia stosunku służbowego	100
4.1. Przekształcenie w zakresie miejsca służby	103
4.1.1. Przeniesienie na inne miejsce służbowe	103
4.1.2. Delegowanie do pełnienia służby w innym miejscu	104
4.2. Przekształcenie w zakresie stanowiska służbowego	105
4.2.1. Przeniesienie na inne stanowisko służbowe	105
4.2.2. Przeniesienie do dyspozycji przełożonego	107
4.2.3. Powierzenie pełnienia innych obowiązków	109
4.2.4. Przekształcenia szczegółowe	109
4.3. Przekształcenie w postaci zmiany formacji służbowej	110
4.3.1. Przeniesienie funkcjonariusza do innej formacji	110
4.3.2. Oddelegowanie do pełnienia służby poza formacją	111
4.3.3. Przekształcenia szczególne poza formacją	112
4.4. Zawieszenie w czynnościach służbowych	112

Rozdział VI

Ustanie stosunku służbowego (<i>Wioletta Witoszko</i>)	114
1. Pojęcie i sposoby ustania stosunku służbowego	114
1.1. Zwolnienie ze służby	114
1.2. Wygaśnięcie stosunku służbowego	116
2. Obligatoryjne przyczyny zwolnienia ze służby	118
2.1. Trwała niezdolność do służby	118
2.2. Negatywna opinia służbowa	119
2.3. Orzeczenie kary wydalenia ze służby	122
2.4. Skazanie za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego ...	124
2.5. Zrzeczenie się obywatelstwa polskiego lub nabycie obywatelstwa innego państwa	125
2.6. Pozostałe rodzaje obligatoryjnych przyczyn zwolnienia ze służby	126
2.6.1. Orzeczenie zakazu wykonywania zawodu	126
2.6.2. Upływ okresu służby kontraktowej lub zwolnienie ze służby w okresie próbnym służby kontraktowej	126
2.6.3. Przyczyny zwolnienia ze służby związane z przeniesieniem służbowym (zmiana miejsca pełnienia służby)	127
2.6.4. Przyczyny zwolnienia ze służby dotyczące nieprawidłowości w wymaganych dokumentach	129
2.6.5. Brak poświadczenia bezpieczeństwa	130
2.6.6. Utrata stopnia wojskowego lub degradacja	131
2.6.7. Odmowa poddania się badaniom lekarskim oraz inne okoliczności dotyczące badań lekarskich	132
2.6.8. Odmowa złożenia ślubowania	133
3. Fakultatywne przyczyny zwolnienia ze służby	133
3.1. Negatywna opinia służbowa	134
3.2. Skazanie za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia prywatnego lub za przestępstwo nieumyślne	135
3.3. Powołanie do innej służby państwowej, objęcie funkcji w samorządzie terytorialnym lub stowarzyszeniu	136
3.4. Nabycie prawa do emerytury	137
3.5. Ważny interes służby lub inna ważna przyczyna	138
3.6. Likwidacja lub reorganizacja jednostki	141
3.7. Zaprzestanie służby z powodu choroby	141
3.8. Niestawienie się na badania	142
3.9. Pozostałe rodzaje fakultatywnych przyczyn zwolnienia ze służby	143
3.9.1. Przyczyny związane z podejrzeniem (lub popełnieniem) przestępstwa	143
3.9.2. Niewyznaczenie na stanowisko służbowe na kolejną kadencję ...	146
4. Warunki formalne zwolnienia ze służby	146
4.1. Organ uprawniony do zwolnienia ze służby	146
4.2. Obowiązek konsultacji zwolnienia ze służby z organizacją związkową ...	147

4.3.	Forma i treść aktu w sprawie zwolnienia ze służby	149
4.4.	Termin zwolnienia ze służby	153
5.	Ochrona szczególna przed zwolnieniem ze służby	158
5.1.	Ograniczenie zwolnienia ze służby w okresie choroby funkcjonariusza	159
5.2.	Ograniczenie zwolnienia ze służby w okresie ciąży i urlopów związanych z opieką nad dzieckiem	162
5.3.	Ograniczenie dopuszczalności zwolnienia ze służby ze względu na pełnione funkcje związkowe	164
6.	Uprawnienia funkcjonariusza (żołnierza zawodowego) w razie niezgodnego z prawem zwolnienia ze służby	165
6.1.	Prawo do odwołania od decyzji w sprawie zwolnienia ze służby	165
6.2.	Przesłanki zaskarżenia decyzji o zwolnieniu ze służby	167
6.3.	Skutki uchylecia decyzji o zwolnieniu ze służby lub stwierdzenia jej nieważności	169
6.3.1.	Przywrócenie do służby	169
6.3.2.	Uprawnienia funkcjonariusza w związku z przywróceniem do służby	172
6.3.3.	Ponowne nawiązanie stosunku służbowego	174
6.3.4.	Prawo do odszkodowania przysługujące żołnierzowi zawodowemu	174
7.	Świadczenia pieniężne w związku ze zwolnieniem ze służby	176
7.1.	Prawo do odprawy	176
7.2.	Pozostałe świadczenia pieniężne z tytułu zwolnienia ze służby	180

Rozdział VII

Przeciwdziałanie dyskryminacji i nierównemu traktowaniu w służbach

mundurowych (<i>Monika Tomaszewska</i>)	183
1. Cechy wyróżniające organizację pracy funkcjonariuszy służb mundurowych ...	185
2. Wspólny standard przestrzegania praw: prawo do równego i niedyskryminującego traktowania, eliminacja mobbingu	186
2.1. Standardy międzynarodowej ochrony praw podstawowych	186
2.2. Europejskie standardy ochrony	187
3. Standard ochrony w przepisach Kodeksu pracy	188
3.1. Prawo do równego i niedyskryminującego traktowania	188
3.2. Przeciwdziałanie mobbingowi – pojęcie mobbingu	191
4. Standard ochrony zawarty w pragmatykach służbowych	192
4.1. Ogólne reguły stosowania przepisów Kodeksu pracy do pragmatyk służbowych	192
5. Cywilnoprawne podstawy dochodzenia roszczeń, ich zastosowanie do pragmatyk służbowych	195
5.1. Ustawa o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania	195

5.2. Pojęcie sprawy cywilnej z art. 1 k.p.c. i możliwość sądowego dochodzenia roszczeń cywilnych przez funkcjonariuszy służb mundurowych	197
5.3. Zdolność sądowa i procesowa w sprawach dotyczących naruszenia dóbr osobistych funkcjonariuszy służb mundurowych	199
6. Wewnętrzne regulaminy i zarządzenia w służbach mundurowych dotyczące profilaktyki antydyskryminacyjnej i antymobbingowej	201

Rozdział VIII

Uposażenie z tytułu pełnienia służby i inne świadczenia pieniężne

(Mariusz Wieczorek)	203
1. Reglamentacja uposażenia z tytułu służby	203
2. Składniki uposażenia	205
2.1. Uposażenie zasadnicze	205
2.2. Dodatki do uposażenia	206
2.2.1. Dodatek za stopień	207
2.2.2. Dodatek funkcyjny	207
2.2.3. Dodatek za wysługę lat	208
2.2.4. Dodatki motywacyjne	209
2.2.5. Dodatki uzasadnione szczególnymi właściwościami, szczególnymi kwalifikacjami funkcjonariusza, warunkami lub miejscem pełnienia służby	210
3. Uposażenie za czas niewykonywania obowiązków służbowych	211
3.1. Uwagi wstępne	211
3.2. Uposażenie za czas pozostawania na zwolnieniu lekarskim (uposażenie chorobowe)	212
4. Wypłata uposażenia	214
5. Przedawnienie roszczeń o uposażenie i innych należności pieniężnych	215
6. Dokonywanie potrąceń z uposażenia	217
7. Świadczenia pieniężne przysługujące funkcjonariuszom i żołnierzom zawodowym niebędące uposażeniem	220
7.1. Należności z tytułu podróży służbowych, przeniesienia i oddelegowania	221
7.2. Rekompensata pieniężna w zamian za czas służby przekraczający normę	222
7.3. Dodatkowe wynagrodzenie za wykonywanie zleconych zadań wykraczających poza obowiązki służbowe	223
7.4. Nagroda roczna	223
7.5. Świadczenie motywacyjne	224
7.6. Świadczenie za długoletnią służbę	224
7.7. Świadczenie teleinformatyczne	225
7.8. Nagrody uznaniowe	225
7.9. Nagrody jubileuszowe	226

Rozdział IX

Uprawnienia socjalne (<i>Mariusz Wieczorek</i>)	227
1. Uwagi wstępne	227
2. Uprawnienia mieszkaniowe funkcjonariuszy i żołnierzy	230
3. Uprawnienia żywnościowe funkcjonariuszy i żołnierzy	236
4. Zapomogi	238
5. Prawo do bezpłatnych przejazdów i uprawnienia związane z prawem do wypoczynku	239
6. Zasiłek pogrzebowy	241
7. Odprawa pośmiertna	242
8. Uprawnienia socjalne emerytów i rencistów policyjnych i wojskowych oraz członków ich rodzin	243

Rozdział X

Uprawnienia emerytalno-rentowe (<i>Mariusz Wieczorek</i>)	246
1. Zaopatrzenie emerytalne żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy a prawo do zabezpieczenia społecznego	246
2. Emerytura	249
2.1. Emerytura wojskowa i emerytura policyjna dla przyjętych do służby przed 1.01.2013 r.	250
2.1.1. Warunki nabycia prawa do emerytury	250
2.1.2. Wysokość emerytury wojskowej i emerytury policyjnej	250
2.2. Emerytura wojskowa i emerytura policyjna dla przyjętych do służby po 31.12.2012 r.	252
2.2.1. Warunki nabycia prawa do emerytury	252
2.2.2. Wysokość emerytury	253
3. Renta inwalidzka	254
3.1. Inwalidztwo	254
3.2. Orzekanie o inwalidztwie	256
3.3. Wysokość renty inwalidzkiej	257
4. Renta rodzinna	258
4.1. Warunki nabycia prawa do renty rodzinnej	258
4.2. Osoby uprawnione do renty rodzinnej	259
4.3. Wysokość renty rodzinnej	260
5. Prawo do emerytury i renty przyznawanych w drodze wyjątku	260
6. Realizacja prawa do emerytur i rent z zaopatrzenia emerytalnego	262
6.1. Ustalanie prawa do emerytur i rent	262
6.2. Wypłata emerytury i renty	264
6.3. Zawieszanie, zmniejszanie i wstrzymanie wypłaty emerytury i renty ...	265
6.4. Zmiana wysokości świadczeń	266
6.4.1. Waloryzacja emerytur i rent	266
6.4.2. Zmiana podstawy wymiaru	267
6.4.3. Doliczenie okresów okresu wysługi do okresów składkowych	268

6.5. Zbieg prawa do emerytury i renty	268
6.6. Zawieszenie i ustanie prawa do emerytury lub renty	269
7. Zwrot świadczeń nienależnych	270

Rozdział XI

Czas służby (<i>Miroslaw Karpiuk</i>)	272
1. Uwagi wstępne	272
2. Czas pełnienia służby przez policjantów	273
3. Czas pełnienia służby przez funkcjonariuszy Straży Granicznej	276
4. Czas pełnienia służby przez funkcjonariuszy pożarnictwa Państwowej Straży Pożarnej	279
5. Czas pełnienia służby przez funkcjonariuszy Służby Więziennej	280
6. Czas pełnienia służby przez funkcjonariuszy Służby Celno-Scarbowej	281
7. Czas pełnienia służby przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrzne, Agencji Wywiadu oraz Centralnego Biura Antykorupcyjnego	282
8. Czas pełnienia służby przez funkcjonariuszy Służby Ochrony Państwa	285
9. Czas pełnienia służby przez funkcjonariuszy Straży Marszałkowskiej	287
10. Czas pełnienia służby przez żołnierzy zawodowych	288
11. Czas pełnienia służby przez funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego	290

Rozdział XII

Urlopy (<i>Katarzyna Jaworska</i>)	293
1. Pojęcie i rodzaje urlopów	293
2. Urlop wypoczynkowy	294
2.1. Prawne podstawy urlopu wypoczynkowego	294
2.2. Zasady urlopu wypoczynkowego	296
2.2.1. Zasada celowości	296
2.2.2. Zasada odpłatności	296
2.2.3. Zasada niezbywalności	296
2.2.4. Zasada coroczności i wyjątki od niej	297
2.2.5. Zasada realizacji urlopu w naturze i wyjątki od niej	298
2.3. Nabycie prawa do urlopu wypoczynkowego	299
2.4. Podstawowy wymiar urlopu wypoczynkowego	300
2.5. Zwiększony wymiaru urlopu wypoczynkowego	301
2.5.1. Dodatkowy urlop wypoczynkowy	301
2.5.2. Urlop wypoczynkowy dla weterana poszkodowanego	304
2.5.3. Urlop nagrodowy	305
2.6. Wstrzymanie urlopu wypoczynkowego	306
2.7. Odwołanie z urlopu wypoczynkowego	307
3. Urlop bezpłatny	309
4. Urlop okolicznościowy	313

5. Bezpłatny urlop opiekuńczy	317
6. Urlop zdrowotny	320

Rozdział XIII

Uprawnienia rodzicielskie (<i>Wioletta Witoszko</i>)	323
---	-----

Rozdział XIV

Obowiązki związane ze sprawowaniem służby (<i>Katarzyna Żywolewska</i>)	332
--	-----

1. Uwagi wstępne	332
2. Obowiązki dotyczące sposobu wykonywania zadań służbowych	334
2.1. Obowiązki wynikające z roty ślubowania/przysięgi	334
2.1.1. Obowiązek służby Narodowi i przestrzegania prawa	335
2.1.2. Obowiązek przestrzegania etyki zawodowej	336
2.1.3. Obowiązek wykonywania rozkazów i poleceń oraz powierzonych zadań	338
2.1.4. Obowiązek pełnienia służby w przepisowym umundurowaniu ...	339
2.1.5. Obowiązek podnoszenia kwalifikacji	341
2.1.6. Obowiązek utrzymania sprawności fizycznej	342
2.1.7. Obowiązek zachowania tajemnic związanych ze służbą	345
3. Obowiązki związane z pełnieniem służby	347
3.1. Obowiązek złożenia oświadczenia majątkowego	347
3.2. Zakaz podejmowania dodatkowej pracy zarobkowej	351
3.3. Obowiązek poinformowania o wyjeździe lub uzyskania zgody na wyjazd za granicę	356
3.4. Zakaz przynależności partyjnej, ograniczenia związane z członkostwem w stowarzyszeniach i innych organizacjach	358
3.5. Zakaz działalności związkowej	360
3.6. Zakaz organizowania i udziału w strajku	362

Rozdział XV

Opiniowanie służbowe (<i>Wioletta Witoszko</i>)	364
--	-----

1. Uwagi wstępne	364
2. Tryb wydania opinii służbowej	366
3. Odwołanie od opinii służbowej	367
4. Charakter prawny opinii służbowej	369

Rozdział XVI

Odpowiedzialność majątkowa (<i>Jakub Rumian</i>)	372
---	-----

1. Uwagi wstępne	372
2. Istota i zasady odpowiedzialności majątkowej	373
3. Przesłanki odpowiedzialności majątkowej	374
3.1. Szkoda	374
3.2. Wina	376

3.3.	Niewykonanie lub nienależyte wykonanie obowiązków służbowych ...	377
3.4.	Związek przyczynowy	378
4.	Zakres i granice odpowiedzialności majątkowej	379
4.1.	Odpowiedzialność w przypadku winy nieumyślnej	379
4.2.	Odpowiedzialność w przypadku winy umyślnej	380
4.3.	Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez kilku sprawców	380
4.4.	Wyłączenie odpowiedzialności	381
5.	Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną osobie trzeciej	382
6.	Odpowiedzialność za mienie powierzone	384
6.1.	Zasady odpowiedzialności za mienie powierzone	384
6.2.	Umowa o wspólnej odpowiedzialności majątkowej za mienie powierzone	385
7.	Roszczenia o naprawienie wyrządzonej szkody	386
7.1.	Sposoby naprawienia szkody	386
7.2.	Przedawnienie roszczeń	387

Rozdział XVII

Odpowiedzialność dyscyplinarna	389
1. Przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz kary dyscyplinarne (<i>Małgorzata Czuryk</i>)	389
1.1. Przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz kary dyscyplinarne wymierzone funkcjonariuszom Policji	391
1.2. Przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz kary dyscyplinarne wymierzone funkcjonariuszom Straży Granicznej	396
1.3. Przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz kary dyscyplinarne wymierzone funkcjonariuszom Państwowej Straży Pożarnej	399
1.4. Przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz kary dyscyplinarne wymierzone funkcjonariuszom Służby Więziennej	401
1.5. Przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz kary dyscyplinarne wymierzone funkcjonariuszom Służby Celno-Skarbowej	404
1.6. Przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz kary dyscyplinarne wymierzone funkcjonariuszom służby Centralnego Biura Antykorupcyjnego	407
1.7. Przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz kary dyscyplinarne wymierzone funkcjonariuszom Służby Ochrony Państwa	409
1.8. Przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz kary dyscyplinarne wymierzone funkcjonariuszom Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu	412
1.9. Przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz kary dyscyplinarne wymierzone funkcjonariuszom Straży Marszałkowskiej	416
1.10. Przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz kary dyscyplinarne żołnierzy	418
2. Postępowanie dyscyplinarne (<i>Mirosław Wincenciak</i>)	422

2.1.	Uwagi wstępne	422
2.2.	Zasady prawa	422
2.2.1.	Zasada prawdy materialnej	423
2.2.2.	Zasada swobodnej oceny dowodów	424
2.2.3.	Zasada prawa do obrony	425
2.2.4.	Zasada domniemania niewinności	425
2.2.5.	Zasada <i>in dubio pro reo</i>	426
2.2.6.	Zasada <i>ne bis in idem</i>	426
2.3.	Uczestnicy postępowania dyscyplinarnego	427
2.3.1.	Przełożony dyscyplinarny	427
2.3.2.	Rzecznik dyscyplinarny	427
2.3.3.	Obwiniony	429
2.3.4.	Obrońca	430
2.3.5.	Pokrzywdzony	430
2.4.	Czynności postępowania	431
2.4.1.	Postanowienia	431
2.4.2.	Protokoły	431
2.4.3.	Dowody i postępowanie wyjaśniające	431
2.4.4.	Wszczęcie postępowania	432
2.4.5.	Umorzenie postępowania	432
2.4.6.	Wyłączenie czynu do odrębnego postępowania dyscyplinarnego	433
2.4.7.	Zapoznanie obwinionego z aktami postępowania dyscyplinarnego	433
2.4.8.	Orzekanie	434
2.5.	Postępowanie odwoławcze	435
2.6.	Prawomocność orzeczenia	436
2.7.	Wznowienie postępowania	437
2.8.	Skarga do sądu administracyjnego	439

Rozdział XVIII

Zbiorowe prawo zatrudnienia administracyjnoprawnego

(Krzysztof W. Baran)	440	
1.	Wolność (prawo) zrzeszania się w związkach zawodowych w ramach zatrudnienia administracyjnoprawnego	440
2.	Tworzenie i organizacja związków zawodowych	444
2.1.	Uwagi wstępne	444
2.2.	Rejestracja związków zawodowych	445
2.3.	Struktura organizacji związkowych	446
2.4.	Pracodawca „służbowy”	447
2.5.	Autonomia związków zawodowych	448
3.	Funkcje i uprawnienia związków zawodowych	451
3.1.	Funkcje związków zawodowych	451

3.2.	Uprawnienia związków zawodowych	453
3.2.1.	Uwagi wstępne	453
3.2.2.	Prawo udziału w dialogu społecznym	456
3.2.3.	Uprawnienia kontrolne związków zawodowych	458
3.2.4.	Prawo do informacji związków zawodowych	459
3.2.5.	Prawo wszczęcia sporu zbiorowego i prowadzenia akcji protestacyjnej	460
3.2.6.	Prawo do akcji protestacyjnych w ramach zatrudnienia administracyjnoprawnego	463
3.2.7.	Inne uprawnienia (kompetencje) związków zawodowych	466
4.	Status funkcjonariuszy będących działaczami związkowymi	469

Rozdział XIX

Procedury administracyjne i sądowe dotyczące stosunków służbowych

(Mirosław Winceniak)	477	
1.	Uwagi wstępne	477
2.	Postępowanie administracyjne w sprawach stosunków służbowych	478
2.1.	Uwagi wstępne	478
2.2.	Zasady ogólne postępowania administracyjnego	478
2.2.1.	Zagadnienia wstępne	478
2.2.2.	Zasada legalności działania (art. 6 k.p.a.)	479
2.2.3.	Zasada prawdy obiektywnej (art. 7 k.p.a.)	480
2.2.4.	Zasada uwzględniania interesu społecznego i słusznego interesu obywateli (art. 7 k.p.a.)	481
2.2.5.	Zasada współdziałania organów administracji publicznej dla dobra postępowania (art. 7b k.p.a.)	482
2.2.6.	Zasada pogłębiania zaufania do władzy publicznej (art. 8 k.p.a.)	482
2.2.7.	Zasada uprawnionych oczekiwań (art. 8 § 2 k.p.a.)	483
2.2.8.	Zasada informowania stron (art. 9 k.p.a.)	483
2.2.9.	Zasada czynnego udziału stron (art. 10 k.p.a.)	484
2.2.10.	Zasada przekonywania (art. 11 k.p.a.)	485
2.2.11.	Zasada szybkości i prostoty postępowania (art. 12 k.p.a.)	485
2.2.12.	Zasada polubownego załatwiania spraw (art. 13 k.p.a.)	485
2.2.13.	Zasada pisemności (art. 14 k.p.a.)	486
2.2.14.	Zasada umożliwiania stronom dokonywania oceny działania urzędów kierowanych przez organy administracji publicznej (art. 14a k.p.a.)	486
2.2.15.	Zasada dwuinstancyjności postępowania (art. 15 k.p.a.)	486
2.2.16.	Zasada trwałości decyzji administracyjnych (art. 16 § 1 k.p.a.)	487
2.2.17.	Zasada sądowej kontroli decyzji administracyjnych (art. 16 § 2 k.p.a.)	487
3.	Przebieg postępowania administracyjnego	488

3.1.	Wszczęcie postępowania	488
3.2.	Uczestnicy postępowania	490
3.3.	Przebieg postępowania	492
3.3.1.	Terminy do załatwienia sprawy	493
3.3.2.	Zawieszenie postępowania administracyjnego	494
3.3.3.	Zakończenie postępowania przed organem pierwszej instancji ...	495
3.4.	Postępowanie odwoławcze	498
3.5.	Postępowania nadzwyczajne	500
3.5.1.	Stwierdzenie nieważności decyzji	500
3.5.2.	Wznowienie postępowania	502
3.5.3.	Zmiana lub uchylenie decyzji w trybie art. 154 i 155 k.p.a.	503
4.	Postępowanie sądownoadministracyjne	504
4.1.	Właściwość i organizacja sądów administracyjnych	504
4.2.	Wszczęcie postępowania	505
4.3.	Postępowanie przed sądem administracyjnym	508
4.4.	Rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji	508
4.5.	Postępowanie przed Naczelnym Sądem Administracyjnym	509
4.5.1.	Zażalenie	509
4.5.2.	Skarga kasacyjna	510
4.5.3.	Orzeczenia w postępowaniu kasacyjnym	511
5.	Spory dotyczące stosunków służbowych przed sądami powszechnymi	511
Literatura		513
Indeks rzeczowy		523

WSTĘP

Zatrudnienie w służbach mundurowych oraz w służbie wojskowej zyskuje na znaczeniu ze względu na istotną rolę, którą funkcjonariusze oraz żołnierze odgrywają w obliczu rozmaitych zagrożeń. Przekłada się to także na wzrost poziomu zatrudnienia w tych służbach. Status zatrudnienia funkcjonariuszy służb z mundurowych oraz żołnierzy zawodowych na przestrzeni ostatnich lat istotnie ewoluował i wielokrotnie ulegał zmianom, w szczególności wynikającym z wpływu prawa pracy, które z kolei podlega oddziaływaniu europejskiego prawa pracy. Widoczne jest to między innymi w unormowaniach dotyczących uprawnień rodzicielskich, czasu służby, związków zawodowych.

Niniejsza praca odnosi się do zatrudnienia funkcjonariuszy publicznych na podstawie stosunku służbowego w następujących służbach: Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej, Krajowej Administracji Skarbowej, Służbie Więziennej, Straży Marszałkowskiej, Służbie Wywiadu i Kontrwywiadu Wojskowego, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu, Służbie Ochrony Państwa, Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, a także – żołnierzy zawodowych. Holistyczna analiza problematyki umożliwi nie tylko porównanie statusu funkcjonariuszy w poszczególnych służbach oraz żołnierzy zawodowych, ale też przedstawienie modelu określonej instytucji lub wyodrębnienie kilku jej modeli. Niekiedy rozważania wykraczają poza unormowania pragmatyk służbowych w celu ustalenia, czy regulacje międzynarodowe, unijne oraz konstytucyjne są stosowane w omawianym zakresie. Następnie na podstawie wybranych pragmatyk służbowych możliwa jest egzemplifikacja szczegółowych rozwiązań.

Przywołani funkcjonariusze oraz żołnierze zawodowi mają status funkcjonariuszy publicznych, gdyż w związku z wykonywaniem zadań służbowych korzystają z ochrony przewidzianej w ustawie z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2024 r. poz. 17).

Tematyka niniejszej publikacji obejmuje najważniejsze elementy stosunku służbowego, w jakim pozostają funkcjonariusze służb mundurowych oraz żołnierze zawodowi. Praca omawia nawiązanie stosunku służbowego, w tym jego strony, przekształcenie oraz ustanie stosunku służbowego. Ponadto analizie poddano uprawnienia funkcyj-

nariuszy i żołnierzy zawodowych, takie jak uposażenie oraz inne świadczenia pieniężne z tytułu pełnienia służby, poszczególne rodzaje urlopów, uprawnienia socjalne, uprawnienia rodzicielskie, uprawnienia w zakresie równego traktowania w zatrudnieniu oraz występowania mobbingu. Z kolei wśród obowiązków omówiono zagadnienie czasu służby, obowiązek poddania się ocenie okresowej oraz pozostałe obowiązki funkcjonariuszy i żołnierzy zawodowych. Przedmiotem opracowania jest także instytucja odpowiedzialności majątkowej funkcjonariuszy oraz odpowiedzialności dyscyplinarnej. Oprócz wymienionych zagadnień z obszaru indywidualnych spraw funkcjonariuszy oraz żołnierzy zawodowych, przedstawiono zbiorowe prawo zatrudnienia administracyjnoprawnego, a także niezwykle istotne z punktu widzenia realizacji uprawnień i obowiązków funkcjonariuszy oraz żołnierzy zawodowych kwestie rozstrzygania sporów. Równie ważne są zaprezentowane w pracy zagadnienia ogólnoteoretyczne, jak charakter prawny stosunku służbowego oraz funkcje zatrudnienia administracyjnoprawnego.

W oddawanej do rąk czytelnika książce przedmiotem analizy są zagadnienia najistotniejsze dla teorii i praktyki. Tego rodzaju heterogeniczne ujęcie tematu ma zakorzenienie w dyrektywie kompleksowości badań dogmatycznych. Zamierzeniem zespołu autorskiego było przygotowanie wszechstronnego i zarazem przystępnego opracowania. Zawiera ono omówienie nie tylko obowiązujących przepisów, lecz również dorobku judykatury oraz nauki prawa administracyjnego i prawa pracy. Zamieszczone w nim zapatrywania są wyrazem indywidualnych poglądów autorów. W autonomiczny sposób, w ramach uzgodnionej konwencji metodologicznej, decydowali oni o przedstawieniu poszczególnych zagadnień merytorycznych.

W swych założeniach książka jest skierowana do szerokiego kręgu czytelników. Mamy tu na myśli zarówno funkcjonariuszy służb mundurowych, jak i pracowników obsługujących te służby oraz związkowców w nich działających. Żywimy nadzieję, że okaże się ona użyteczna także w procesie dydaktycznym, ułatwia bowiem przygotowanie do egzaminów, kolokwii, zajęć seminaryjnych oraz zebranie materiałów do prac dyplomowych. Dla autorów byłoby źródłem osobistej satysfakcji, gdyby monografia ta okazała się pożytecznym narzędziem umacniającym funkcjonowanie państwa prawa w stosunkach służbowych o charakterze administracyjnoprawnym.

Krzysztof W. Baran, Jarosław Dobkowski, Wioletta Witoszko

Kraków–Olsztyn–Białystok, 23 listopada 2023 r.

Rozdział I

CHARAKTER PRAWNY STOSUNKU SŁUŻBOWEGO

1. Istota stosunku służbowego

Pojęcie „stosunek służbowy”¹, nazywane także od dawna „stosunkiem służby państwowej”², pojawiło się na dobre w ustawodawstwie i doktrynie prawniczej w XIX w. Jego powstanie było związane z procesem regulowania prawem powszechnie obowiązującym sytuacji prawnej osób pozostających w służbie państwowej (publicznej)³. Wtedy właśnie zaczęto wyraźnie kształtować ich status prawny⁴. Osoby te przez pozostawanie w służbie państwowej nie umniejszały swojej ogólnej podmiotowości prawnej, lecz tylko z racji wykonywania określonych funkcji publicznych znajdowały się w swoistym położeniu prawnym, którego wyrazem były szczególne prawa i obowiązki⁵. Pojęcie „stosunek służbowy” wyraża zatem relacyjne określenie więzi łączących szeroko rozumiane państwo z pewnymi osobami na tle wykonywania przez nie funkcji publicznych (zadań i kompetencji ze sfery władzy publicznej i wynikających z nich uprawnień funkcjonariuszy)⁶. Zarówno szeroko rozumiane państwo, jak i te osoby pozostają przy tym we wzajemnym sprzężeniu. Stosunki służbowe mają więc charakter w pełni normatywny.

Tak rozumiane „stosunki służbowe” w zasadzie odpowiadają wykształconej w nauce prawa kategorii „stosunku prawnego”. W ujęciu modelowym „stosunek prawny”, po-

---

¹ T. Kuczyński, *Pojęcie i przedmiot prawa stosunków służbowych* [w:] *System Prawa Administracyjnego*, t. 11, *Stosunek służbowy*, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2011, s. 3 i n.

² R. Mohl, *Encyklopedia umiejętności politycznych*, t. 1, Warszawa 1864, s. 310. Zob. także W. Jaśkiewicz [w:] W. Jaśkiewicz, Cz. Jackowiak, W. Piotrowski, *Prawo pracy. Zarys wykładu*, Poznań 1967, s. 153.

³ Szerzej G. Jellinek, *System der subjektiven öffentlichen Rechte*, Freiburg 1892, s. 203 i n.; G. Meyer, *Lehrbuch des deutschen Staatsrechts*, Leipzig 1895, s. 453 i n.

⁴ W. Jaśkiewicz, *Studia nad sytuacją prawną pracowników państwowych*, t. 1, *Formy prawne służby państwowej w niemieckim prawie urzędniczym. Stosunek służbowy w prawie urzędniczym RP*, Poznań 1961, s. 5 i n.

⁵ J. Starościk, *Elementy nauki administracji*, Warszawa 1964, s. 258.

⁶ Por. W. Jaśkiewicz, *Stosunki służbowe w administracji*, Warszawa–Poznań 1969, s. 23 i n.

dobnie jak kategoria „sytuacji prawnej”, to pojęcia – narzędzia prawoznawstwa, za pomocą których można opisywać obowiązujące prawo w niektórych gałęziach prawa. W prawie cywilnym i w prawie administracyjnym od lat służą do analizy zjawisk i stanów prawnych. Stąd też wyróżnia się jako podstawowe stosunki cywilnoprawne (prywatnoprawne) oraz stosunki administracyjnoprawne (publicznoprawne). W niektórych kompleksowych gałęziach prawa wyróżnia się także charakterystyczne i swoiste dla tych gałęzi stosunki prawne, np. stosunki pracy. Właśnie między tymi ostatnimi dwoma rodzajami stosunków prawnych należy upatrywać specyfiki stosunków służbowych. *Prima facie* można przyjąć, że stosunki służbowe stanowią w dużej mierze stosunki o charakterze administracyjnoprawnym, bo przez swoje *ratio legis* oddają pozycję prawną jednostki wobec władzy publicznej na tle wykonywania służby publicznej, z tym zastrzeżeniem, że zawierają one też pewne elementy charakterystyczne dla stosunków pracy, gdyż dotyczą pozostawania w zatrudnieniu⁷.

Niewątpliwie kreują one podstawy swoistego zatrudnienia. Choć na gruncie nauki prawa pracy występuje tzw. teoria służby, wedle której nastąpiło zbliżenie stosunków pracy i stosunków służbowych⁸, to jednak jest to zatrudnienie nieodpowiadające w pełni konstrukcji typowych stosunków pracy. Na tle służbowych stosunków pracowniczych stosunki służbowe mogą być uznane za formę szeroko rozumianego zatrudnienia niepracowniczego⁹. Bez wątplenia kreują bowiem zatrudnienie administracyjnoprawne¹⁰. Niepracownicze stosunki służbowe są zatem stosunkami o charakterze administracyjnoprawnym¹¹. Na tle stosunków pracy są one wtedy stosunkami służbowymi *sensu stricto*.

Dla określenia ich istoty kluczowe znaczenie ma pojęcie „służba”, którą determinuje specyfika zatrudnienia osoby w charakterze funkcjonariusza służby mundurowej czy żołnierza zawodowego. Łączy ją z podmiotem zatrudniającym relacja prawna o charakterze administracyjnoprawnym. Jej źródłem jest jednostronny akt administracyjny, którego konstrukcja wywodzi się z prawa administracyjnego. Zatrudnienie w ra-

⁷ Por. W. Jaśkiewicz, *Stosunek służbowy a stosunek pracy*, RPEiS 1960/2, s. 36. Zob. także T. Kuczyński, *Właściwość sądu administracyjnego w sprawach stosunków służbowych*, Wrocław 2000, s. 50 i n.

⁸ W. Szubert, *O charakterze prawnym stosunku pracy*, PiP 1964/7, s. 89 i n.

⁹ W. Sanetra, *Uwagi w kwestii zakresu podmiotowego kodeksu pracy* [w:] *Prawo pracy a wyzwania XXI wieku. Księga jubileuszowa Profesora Tadeusza Zielińskiego*, red. M. Matey-Tyrowicz, L. Nawacki, B. Wagner, Warszawa 2002, s. 315 i n.; K.W. Baran, *Pojęcie i systematyka zatrudnienia niepracowniczego* [w:] *System prawa pracy*, t. VII, *Zatrudnienie niepracownicze*, red. K.W. Baran, Warszawa 2015, s. 21 i n.; K.W. Baran, *O systematyce i delimitacji niepracowniczych stosunków zatrudnienia* [w:] *Z zagadnień prawa pracy i prawa socjalnego. Księga jubileuszowa Profesora Herberta Szurgacza*, red. Z. Kubot, T. Kuczyński, Wrocław 2011, s. 29 i n.

¹⁰ Szerzej T. Kuczyński, E. Mazurczak-Jasińska, *Administracyjnoprawne zatrudnienie niepracownicze* [w:] *System prawa pracy*, t. VII, *Zatrudnienie niepracownicze*, red. K.W. Baran, Warszawa 2015, s. 391 i n. oraz powołana tam literatura.

¹¹ K.W. Baran [w:] *Kodeks pracy. Komentarz*, red. K.W. Baran, Warszawa 2016, s. 28–29; J. Stelina, *Geneza i kierunki rozwoju prawa stosunków służbowych w Polsce* [w:] *System Prawa Administracyjnego*, t. 11, *Stosunek służbowy*, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, Warszawa 2011, s. 115 i n.

mach służby odbywa się przy tym w warunkach dobrowolnego podporządkowania, jednak przy zapewnieniu znacznej dyspozycyjności osoby wobec podmiotu zatrudniającego. Przy czym treść aktu administracyjnego nie wyznacza warunków pełnienia służby, albowiem wynikają one bezpośrednio z przepisów prawa, które mają charakter bezwzględnie obowiązujący i wprost kształtują sytuację prawną osoby pozostającej w służbie. Warunki służby nie obejmują tylko podległości służbowej i poddania się znacznej dyspozycyjności, ale mogą ograniczać powszechnie prawa i wolności człowieka i obywatela, w tym zasadę *in dubio pro libertate*. Wykonywanie służby odbywa się przy tym w warunkach znacznego związania, jednak także po stronie państwa, czego wyrazem jest zamierzona trwałość stosunków służbowych wyznaczona warunkami i wymogami dotyczącymi zwolnienia ze służby, w tym w ramach odpowiedzialności dyscyplinarnej. Ceną za te ograniczenia są przywileje socjalne oraz niejednokrotnie odmienne zasady ponoszenia odpowiedzialności majątkowej. Praktyczna realizacja służby obciąża przy tym państwo jako całość, a nie konkretną jednostkę organizacyjną, w której odbywa się zatrudnienie.

Niemniej jednak na pojęcie „stosunki służbowe” można patrzeć nie tylko z subiektywistycznego punktu widzenia, ale także przez pryzmat obiektywnego systemu prawnego. Pojęcie prawne „stosunki służbowe” oddaje pewien fragment porządku prawnego, którego nie da się opisać za pomocą teorii stosunku prawnego. Mogą bowiem występować zdarzenia prawne, które będą powodować niezależne zmiany sytuacji prawnej szeroko rozumianego państwa albo niezależne zmiany sytuacji prawnej osób połączonych z szeroko rozumianym państwem w związku z wykonywaniem przez nie funkcji publicznych, co odbywa się bez wpływu na dotychczasową treść relacji zachodzącej między tymi podmiotami. W tym znaczeniu stosunki służbowe to także określony przedmiot regulacji prawnej.

W sensie normatywnym zakres pojęcia „stosunki służbowe” oddaje kompleks norm prawnych, który pozwala niewątpliwie uznać stosunki służbowe za odrębną instytucję prawną, a być może nawet szerszą sferę regulacji prawnej w postaci „działu prawa”, bez wchodzenia tu w dywagacje dotyczące ewentualnej jego nazwy¹².

W aspekcie dogmatycznoprawnym zaś pojęcie „stosunku służbowego” może być opisane za pomocą kategorii stosunku prawnego. W świetle pojęć i konstrukcji teoretycznych prawoznawstwa „stosunkom służbowym” najbliższej bowiem do kategorii „stosunku prawnego”.

Za T. Kuczyńskim można przyjąć, że jest to kategoria stosunku prawnego zachodzącego między określonymi podmiotami, którego treścią są prawa i obowiązki stron, a przedmiotem zachowanie wymagane od osoby zobowiązanej, odniesione do treści

¹² Spotyka się tu takie nazwy, jak: „prawo służbowe” lub „prawo stosunków służbowych”.

służby, regulowane przepisami prawa publicznego (administracyjnego, konstytucyjnego), a także przepisami prawa pracy¹³.

2. Pojęcie i swoistość stosunku służbowego

Jeśli chodzi o stosunki służbowe funkcjonariuszy służb mundurowych oraz żołnierzy zawodowych, to są one głównie przedmiotem regulacji prawa administracyjnego. O ile pojęcie „żołnierz zawodowy” ma charakter normatywny, o tyle pojęcie „służby mundurowe” jest na tym tle wybitnie konwencjonalne¹⁴. Pojęcie służb mundurowych należy wiązać ze szczególnie nazwaną organizacją publiczną, zorganizowaną na wzór wojskowy, przez co stanowiącą formację¹⁵, której budowa oparta jest na zasadzie jednolitości¹⁶, niejednokrotnie umundurowaną i uzbrojoną, powołaną do wykonywania zadań publicznych z zakresu ochrony bezpieczeństwa, porządku i spokoju publicznego z wykorzystaniem szczególnych prawnych środków działania o charakterze władczym i do tego przez bezpośrednio (wprost) upoważnionych przez ustawę funkcjonariuszy, czyli bez koncentracji kompetencji administracyjnych i innych uprawnień na wyodrębnionych rzeczowo organach władzy publicznej¹⁷. Szczególny status prawny tych funkcjonariuszy jest regulowany ustawami zaliczanymi do źródeł prawa administracyjnego. Ustawa taka, aby posiadała przymiot tzw. pragmatyki służbowej w zakresie regulacji sytuacji prawnej funkcjonariuszy określonej służby mundurowej, nie może zawierać ogólnych odesłań do Kodeksu pracy i pozakodeksowego prawa pracy. Innymi słowy, przepisami związkowymi nie mogą być w szczególności postanowienia ustaw zaliczanych do źródeł prawa urzędniczego: ustawy z 16.09.1982 r. o pracownikach urzędów państwowych, ustawy z 21.11.2008 r. o służbie cywilnej, ustawy z 21.11.2008 r. o pracownikach samorządowych. Oczywiście mogą występować odesłania w poszczególnych kwestiach szczegółowych, ale chodzi tu jednak o samoistne i względnie całościowe regulowanie ustawą statusu służbowego funkcjonariusza danej służby mundurowej czy, inaczej, stosunku służbowego funkcjonariusza tej służby mundurowej. W konsekwencji w zakresie nieuregulowanym ustawami pragmatycz-

¹³ T. Kuczyński, *Pojęcie i przedmiot...*, s. 7. Por. także P. Szustakiewicz, *Stosunki służbowe funkcjonariuszy służb mundurowych i żołnierzy zawodowych jako sprawa administracyjna*, Warszawa 2012, s. 17.

¹⁴ Występuje tu równoległe pojęcie „służby (formacje) zmilitaryzowane”.

¹⁵ Zob. J. Dobkowski, *Ewolucja pojęcia „formacja” w polskim prawie administracyjnym [w:] 100-lecie Policji. Organizacja i funkcjonowanie*, red. E. Ura, M. Pomykała, S. Pieprzny, Rzeszów 2019, s. 40 i n.

¹⁶ Zob. J. Dobkowski, *Zasada jednolitości jako dyrektywa organizacji formacji ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego w Polsce [w:] Policja – między historią a prawem. Studia ofiarowane Profesorowi Piotrowi Majerowi w czterdziestopięciolecie pracy naukowej i siedemdziesięciolecie urodzin*, red. J. Dobkowski, N. Kasparek, A. Misiuk, Olsztyn 2022, s. 363 i n.

¹⁷ Por. P. Szustakiewicz, *Istota stosunku służbowego [w:] Stosunek służbowy w formacjach mundurowych*, red. W. Maciejka, P. Szustakiewicz, Warszawa 2015, s. 6; M.A. Liwo, *Służby mundurowe jako kategoria języka prawniczego*, PPP 2015/2, s. 20 i n.; M.A. Liwo, *Status służb mundurowych i funkcjonariuszy w nich zatrudnionych*, Warszawa 2013.

nymi nie stosuje się przepisów Kodeksu pracy na zasadzie jego art. 5¹⁸. Z tego punktu widzenia za służbę mundurową nie można uznać Inspekcji Transportu Drogowego czy straży gminnych.

Źródłem takiego stosunku służbowego pozostaje nominacja¹⁹. Nominacja bowiem wywodzi się materialnie właśnie ze stosunku służbowego²⁰. Mianowanie lub powołanie nie będzie jednak podstawą nawiązania stosunku pracy w rozumieniu art. 2 k.p. Będą tu występowały odrębne stosunki służbowe, oparte na przepisach pragmatycznych, których podstawą nawiązania jest nominacja, nazywana w przepisach prawnych z różnych okresów „mianowaniem w służbie”, „powołaniem do pełnienia służby”, „skierowaniem do określonej służby”, rzadziej „wyznaczeniem na dane stanowisko służbowe” lub „powierzeniem danego stanowiska służbowego”. W obowiązującym obecnie ustawodawstwie najczęściej stosuje się konstrukcję mianowania.

Można zatem stwierdzić, że w odniesieniu do sytuacji prawnej służb mundurowych i żołnierzy zawodowych mają zastosowanie stosunki służbowe typu administracyjno-prawnego. W niewielkim tylko zakresie podmiotowym może chodzić o stosunki pracy, w tym częściowo o pracownicze stosunki służbowe, ewentualnie zatrudnienie typu ustrojowego w odniesieniu do kierowniczych stanowisk państwowych obsadzanych w drodze powołania.

Nawiązanie stosunków służbowych niezależnie od ich charakteru oraz podstaw i źródeł jest bezpośrednio związane z obsadzaniem stanowisk służbowych w aparacie państwowym i samorządowym lub powierzaniem określonych funkcji piastunów organów władzy publicznej. Istota stosunków służbowych nie może być już kojarzona z historycznie wykształconą więzią prawną o znacznym stopniu stabilności²¹. Problematyka stosunków służbowych nie może zatem wyczerpywać się w zagadnieniu aktu mianowania jako podstawy nawiązania stosunku pracy i jako źródła stosunku służbowego regulowanego prawem administracyjnym. Obecna natura stosunków służbowych musi być kojarzona przede wszystkim z kwestią realizacji pewnych funkcji publicznych, niezależnie od prawnego odróżnienia „pracy” od „służby”.

Nie ulega wątpliwości, że ze względu na to, iż stosunki służbowe odnoszą się do procesów sprawowania określonych funkcji publicznych, sytuacja funkcjonariuszy służb mundurowych i żołnierzy zawodowych musi charakteryzować się ich szczególną

¹⁸ Por. T. Zieliński, *Stosunek prawa pracy do prawa administracyjnego*, Warszawa 1977, s. 180; W. Jaśkiewicz, *Zagadnienia ogólne kodeksu pracy* [w:] *Studia nad kodeksem pracy*, red. W. Jaśkiewicz, Poznań 1975, s. 35 i n.

¹⁹ P. Szustakiewicz, *Stosunki służbowe...*, s. 21 i n.

²⁰ Por. W. Jaśkiewicz, *Akt administracyjny jako podstawa nawiązania stosunku pracy* [w:] *Studia z zakresu prawa administracyjnego ku czci prof. dra Mariana Zimmermanna*, red. T. Cyprian i in., Poznań 1973, s. 217 i n.

²¹ Por. W. Jaśkiewicz, *Zagadnienia stałości stosunku służbowego w administracji państwowej*, „Przegląd Zagadnień Socjalnych” 1958/4, s. 6 i n.

Publikacja przedstawia tematykę zatrudnienia na podstawie stosunku służbowego, w jakim pozostają funkcjonariusze służb mundurowych oraz żołnierze zawodowi. Omówiono w niej m.in. następujące zagadnienia:

- nawiązanie, przekształcenie oraz ustanie stosunku służbowego;
- uprawnienia funkcjonariuszy i żołnierzy zawodowych, takie jak: uposażenie i inne świadczenia pieniężne z tytułu pełnienia służby, rodzaje urlopów, a także uprawnienia socjalne, rodzicielskie, w zakresie równego traktowania w zatrudnieniu oraz występowania mobbingu;
- obowiązki funkcjonariuszy i żołnierzy zawodowych, w tym dotyczące czasu służby czy poddania się ocenie okresowej;
- odpowiedzialność majątkowa oraz dyscyplinarna funkcjonariuszy.

Oprócz wymienionych tematów z obszaru indywidualnych spraw funkcjonariuszy i żołnierzy zawodowych w opracowaniu przedstawiono również zbiorowe prawo zatrudnienia administracyjnoprawnego oraz niezwykle istotny z punktu widzenia realizacji uprawnień i obowiązków funkcjonariuszy i żołnierzy zawodowych problem rozstrzygania sporów. Nie zostały pominięte ważne kwestie ogólnoteoretyczne, np. charakter prawnego stosunku służbowego oraz funkcje zatrudnienia administracyjnoprawnego.

Książka jest przeznaczona dla funkcjonariuszy i pracowników działów kadr służb mundurowych, związkowców w nich działających, a także studentów wydziałów prawa i administracji oraz kierunków związanych z bezpieczeństwem narodowym.

Krzysztof W. Baran – profesor doktor habilitowany nauk prawnych, kierownik Katedry Prawa Pracy i Polityki Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego; autor lub współautor wielu publikacji naukowych z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, w tym kilkudziesięciu monografii, komentarzy i podręczników; redaktor naczelny czternastotomowego *Systemu Prawa Pracy*, członek Rady Doskonałości Naukowej, *senior partner* w kancelarii prawnej.

Jarosław Dobkowski – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, kierownik Katedry Prawa Administracyjnego i Nauk o Bezpieczeństwie na Wydziale Prawa i Administracji UWM; autor wielu publikacji z zakresu prawa administracyjnego, administracji bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz samorządu terytorialnego.

Wioletta Witoszko – doktor habilitowany nauk prawnych, adiunkt w Zakładzie Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku, mediator w sprawach pracowniczych, pozaetatowy członek Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Białymstoku, autorka kilkudziesięciu publikacji z zakresu prawa pracy, ubezpieczeń społecznych i stosunku służbowego.

9788383582023 W01P01

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

ISBN 978-83-8358-202-3

9 788383 582023

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: +48 801 044 545

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

159 Zł (W TYM 5% VAT)